

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Николета Росенова Стойкова за присъждане на образователната и научната степен „доктор” в професионално направление 2.1 Филология; научна специалност „Германски езици” (Фонетика и фонология – английски език), на тема Compound Phonology across Languages: Influence of L2 prominence patterns on L1 production and perception (The case of English and Bulgarian N+N constructions) / „Фонология на сложните съществителни имена в различните езици: Влияние на акцентните структури на чуждия език върху продукцията и перцепцията в родния език (при конструкции от вида същ. име + същ. име в английския и българския език)“

Николета Росенова Стойкова е представила на научното жури дисертационен труд, написан на английски език, в обем от 195 страници (от които 162 съдържателни страници, придружени от пет приложения) и 15 страници библиография, включваща 147 заглавия (български и чуждестранни).

Дисертацията представлява първо, самостоятелно, завършено научно изследване. Сред положителните страни на дисертацията са жанрово стилистичните умения на авторката на изследването, които демонстрират много добро владение на английски език и изградените ѝ жанрово и тематично специфични умения за създаване на научен текст. Изготвянето и провеждането на експерименти, които да потвърдят или отхвърлят основната хипотеза по отношение на основния изследователски въпрос и подробното количествено изследване на данните от експериментите и качествено описание на направените изводи също заслужават висока оценка. Най-висока оценка заслужава изборът за провеждане на контрастивно изследване в областта на продукцията и перцепцията на ударение. Емпиричните изследвания в областта на акцентните модели на сложни съществителни имена със структура същ. име + същ. име в контрастивен план за българския и английския езици, два непряко родствени и ареално неблизки езика, са все още рядкост. Похвала заслужава й фактът, че след вътрешно обсъждане на дисертацията, на което присъствах, докторант Стойкова е отразила отправените препоръки и се е съобразила с предложенията на колегите за доизчистване на някои неточности и стилистично шлифоване. Към постиженията трябва да отбележим и подредеността на изложението, адекватната и издържана (макар и не изчерпателна библиография) и изрядното вътрешнотекстово цитиране, с ясно открояване на личното мнение и направеното от докторантката. Дисертацията е илюстрирана с над 30 таблици и почти толкова фигури, които са надлежно описани непосредствено след съдържанието. Дисертантката е предвидила и списък със съкращенията, използвани в дисертацията, които услужливо са предоставени на читателя преди списъците на таблиците и фигурите.

Обект на изследване на дисертационния труд е ударението в определен модел сложни съществителни имена със структура същ. име + същ. име, от три вида: конструкции на български език; конструкции на английски език и заемки от английски език, които представляват конструкции от вида същ. име + същ. име. Предмет на изследването са продукцията и перцепцията на ударение в определен тип сложни съществителни имена. По-

конкретно, изследват се акцентните модели, използвани при произнасянето на сложни съществителни имена от българи, които знаят английски език, и българи, които не знаят английски език.

Докторантката поставя следните три основни въпроса:

- Какви акцентни модели използват български говорители при продукцията си на родни конструкции от типа същ. име + същ. име?
- Какви акцентни модели използват българи, изучаващи английски език, при продукцията си на английски конструкции от типа същ. име + същ. име?
- Какви акцентни модели използват българи, независимо от това дали знаят или не знаят английски език, при продукцията си на заети от английски език конструкции от типа същ. име + същ. име?

Предвид емпиричния характер на изследването, докторантката подхожда към търсенето на отговори на изследователските въпроси посредством формулирането и проверката (на базата на експериментални данни) на три взаимосвързани хипотези. Хипотезите се свеждат до следните допускания: Всички говорители българи ще следват акцентния модел на родните български конструкции от типа същ. име + същ. име независимо от това дали знаят или не знаят английски език. Българските говорители, които знаят английски език, няма да изпитват проблеми по отношение на продукцията на ударение в заетите от английски в български език конструкции от типа същ. име + същ. име. Българските говорители, които не знаят английски език, ще изпитват проблеми по отношение на продукцията на ударение в заетите от английски в български език конструкции от типа същ. име + същ. име.

Дисертационният труд приема теоретичен модел, съгласно който ударението и изтъкнатостта се разглеждат като синоними, а сложните съществителни имена се разглеждат от неутрална гледна точка като „конструкции“ (като „конструкция“ се използва като функционален термин, а не обвързан с постановките на конструкционната граматика). Дисертантката е изработила и провела за целите на доказване или отхвърляне на хипотезите два експеримента, изследващи продукцията, и два експеримента, изследващи перцепцията. Те са взаимно свързани и разглеждат различните аспекти на ударението в различните видове конструкции. Статистическият анализ се основава на прилагането на линеен смесен модел (вид регресионен модел), в който се отчитат както зависими, така и независими и производни фактори.

Конкретните изследователски въпроси са формулирани на стр. 2-3 от дисертационния труд.

За да намери отговори на така формулираните въпроси, дисертантката съставя нарочен корпус за целите на експеримента за продукцията, който съдържа три типа конструкции от вида същ. име + същ. име, кодирани съответно като а) заети от английски език конструкции от вида същ. име + същ. име; б) английски конструкции от вида същ. име + същ. име и в) български конструкции от вида същ. име + същ. име. Конструкциите са ексцерпирани от речници (пет български и два английски), в които е посочен съответният

акцентен модел на конструкциите. Тази информация е придружена и от данни за сричковия строеж на думите, използвани в експеримента за продукция.

Въз основа на корпуса, дисертантката провежда експеримент с две групи участници, които прочитат изречения, съдържащи трите типа конструкции. Участниците от първата група знаят, а от втората група не знаят английски език. Единиците за изпитване са внедрени в изречения със структура „Той повтори „конструкция от вида същ. име + същ. име“ и “He repeated “N+N construction”. Броят на сричките на матрицата на изреченията и в двата езика е един и същ (4) с оглед да се избегне евентуално въздействие от страна на ритъма и/или продължителността. Стимулите са различни за двете групи, тъй като при втората група липсват английски конструкции от вида същ. име + същ. име. И при двете групи заетите от английски език конструкции са еквиваленти на английските конструкции, използвани при групата знаещи английски език, за да може да се осъществи съпоставителното изследване и да се проследи продукцията на ударение от българи, които знаят английски език, на двата типа думи, английски и техните заети в български език еквиваленти.

За целите на двата перцептивни експеримента, дисертантката използва две различни групи експерти, които оценяват реализациите на изтъкнатост и на двете групи говорители. Анализът на данните показва 87 % степен на съгласие между оценителите по отношение на реализациите на изтъкнатост в българските конструкции. Въз основа на тези данни, докторант Стойкова заключава, че независимо от познанията им по английски език, всички говорители, и от двете групи, реализират думите основно с родните им акцентни модели без особени трудности и без голяма вариативност, с подчертано предпочитание за поставянето на само едно ранно ударение в думи, където би трябвало да има две, като вариативността е характерна за групата, които не знаят английски език.

Резултатите показват проблеми за говорителите да реализират ударение в заетите от английския език конструкции. Групата на говорителите без познания по английски език са получили 55 % степен на съгласие между оценителите, а групата с познания по английски език – 78 %. Резултатите показват, че възрастните говорители се колебаят между използването на едно и две ударения, а младите говорители показват предпочитания за едно ранно ударение, независимо от броя на сричките на заетата дума. Изводите са два: а) липса на съвпадение с представеното в речниците и реалната езикова продукция и б) установената тенденция на младите говорители да използват само едно ударение както в родни, така и в заети от английски думи.

Друг естествен извод от анализа на данните по отношение на българите, които изучават английски език, е затруднението, което изпитват при поставянето на ударение в английските конструкции от вида същ. име + същ. име. Резултатът от 54 % степен на съгласие между оценителите е показателен. Това дава основание на Николета Стойкова да направи извода, че съществуват значителни проблеми за българските говорители да възпроизвеждат думи с нероден акцентен модел, тоест английското ударение представлява предизвикателство за българите. продукциите на младите говорители, които знаят

английски език, са по-последователни и е доста вероятно тази последователност да се дължи точно на това, че те знаят езика, от който са заети дадените думи. За сметка на това, при възрастните говорители без познания по езика, откъдето са заети думите, се наблюдава повече вариативност и съответно по-ниска степен на съгласие.

С изследванията и анализите, представени в дисертацията, Николета Стойкова изцяло постига целта си да допринесе за затвърждаване на тезата, че е налице забележимо въздействие от страна на чуждия върху родния език по отношение на акцентните модели.

Дисертацията е написана на изчистен, академичен английски език, напълно отговаря стилистично и жанрово на научно изследване и е представена по достъпен за читателя начин.

В заключение, дисертацията отговаря напълно на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ (проведено самостоятелно изследване с прилагане на определена методология, изработване на корпус, провеждане на експерименти, статистическа обработка на емпиричните данни, анализ и обобщения на извлечените резултати и изготвяне на цялостен научен текст).

Авторефератът пълно и адекватно отразява съдържанието на представения дисертационен труд.

Сред приносите си, Николета Стойкова, съвсем справедливо е открила уникалността на българско изследване, посветено на продукцията и перцепцията на сложни съществителни имена от вида същ. име + същ. име в българския език от две групи българи: които владеят английски език като чужд и които нямат такива познания; изключителността на първото междуезиково изследване на продукцията и перцепцията на ударение в три вида конструкции от вида същ. име + същ. име, пилотността на двата вида експерименти (за перцепцията и за продукцията) по отношение на изследванията в областта на ударението и по-специално ударението при сложни думи.

Николета Стойкова е натрупала за кратко време необходимия брой статии по темата на дисертацията – 4 (чийто списък е представен в края на автореферата).

Ще ми се да добавя към всичко казано дотук пълната отдаденост на Николета на научните ѝ и академични занимания. От самото начало на докторантурата си, Николета Стойкова с присъщата си отговорност и всеотдайност поема преподаването на езиковедски дисциплини и се справя отлично и с лекота.

Единствената ми препоръка е за по-голяма смелост при абстрахирането на изводи и формулировката на тълкувания и обяснения за наблюдаваните явления.

Въз основа на гореизложеното мнение, убедено предлагам на почитаемото жури да присъди на Николета Росенова Стойкова образователната и научната степен „доктор“.

21 април 2021 г.
София

Изготвил становището:
доц. д-р Ал. Багашева